

GROTE SALDOVERSCHILLEN AARDAPPELEN EN UIEN

Ruud van der Meer

Voor het oogstjaar 2006 worden lage fysieke opbrengsten verwacht vanwege de droge julimaand. Bij vrijwel alle gewassen is een groeiachterstand te zien. Omdat dit beeld in heel Europa optreedt, worden wel hogere prijzen verwacht dan vorig jaar. Vaak is het zo dat een kleine oogst gemiddeld gunstig uitpakt voor de akkerbouwers. Of het zich ook dit jaar laat vertalen in hogere saldi voor individuele akkerbouwers is vooral afhankelijk van de oogstomvang per bedrijf, de werkelijke prijsontwikkeling in de komende maanden en daarnaast ook van de (prij)scontracten die akkerbouwers hebben afgesloten. Uit een analyse van de saldi per gewas in het oogstjaar 2004, een gemiddeld gezien slecht jaar met hoge fysieke opbrengsten en lage prijzen, blijkt dat er grote verschillen waren tussen bedrijven. Er waren in dit moeilijke jaar toch nog wel bedrijven die een redelijk saldo wisten te halen.

Enkele definities

Voor het jaar 2004 is voor alle gangbare (niet-biologische) akkerbouwbedrijven in het Bedrijven-Informatienet het gemiddelde saldo (opbrengsten van hoofd- en bijproducten minus toegerekende kosten) van enkele belangrijke gewassen (aardappelen, granen, uien, suikerbieten) berekend. Naast het gemiddelde voor alle akkerbouwbedrijven is ook het resultaat bepaald van de 25% best scorende bedrijven en van de 25% minst scorende bedrijven per gewas. De loonwerkkosten zijn niet als kosten meegenomen, de resultaten zijn berekend exclusief BTW. Eventueel ontvangen subsidies, zoals ha-toeslagen, zijn buiten beschouwing gelaten.

Aardappelen

Bij de pootaardappelen liep het saldo per ha in 2004 uiteen van 1.230 euro voor de groep bedrijven met het laagste saldo tot 3.130 euro voor de groep met een hoog saldo. Dit verschil is vooral veroorzaakt aan de opbrengstenkant (tabel 1). Zowel de fysieke opbrengst als de prijs van de aardappelen is voor de bedrijven met een hoog saldo duidelijk beter. Voor een deel is dit terug te voeren op de grondsoort. De bedrijven uit de groep met een hoog saldo liggen voornamelijk in de kleigebieden, waar de prijzen gemiddeld hoger zijn, omdat de kwaliteit van de aardappelen daar over het algemeen beter is. Bij de consumptieaardappelen bleef voor een aanzienlijke groep bedrijven het saldo negatief, veroorzaakt door de lage prijzen in 2004. De 25% bedrijven met het laagste saldo ontvingen amper 3 euro per 100 kg voor hun aardappelen. Een deel van de bedrijven met een hoog saldo wist middels huisverkoop de opbrengsten op peil te houden. Ook contractverkoop speelt hier een belangrijke rol. Zo konden bedrijven met contracten profiteren van de contractprijzen die in 2004 boven de prijs van vrije aardappelen lagen. In jaren met weinig aanbod, zoals dit lopende jaar, zullen de contractprijzen meestal onder de actuele marktprijs liggen. De contracten bieden dus zekerheid over de te ontvangen prijs, maar voorkomen ook dat telers kunnen profiteren van hoge prijzen bij weinig aanbod. De bedrijven met hoge saldi weten over het algemeen ook meer aardappelen van een hectare te halen, gemiddeld 8 ton meer dan bij de minder goed scorende bedrijven. De kosten variëren niet sterk tussen de verschillende groepen bedrijven. Vanwege de marktordening voor zetmeelaardappelen zijn de saldiverschillen bij deze teelt kleiner dan bij de andere aardappelteelten. Bedrijven met een hoog saldo onderscheiden zich hier door lagere kosten. Gemiddeld hebben de zetmeeltelers 1.700 euro ontvangen per hectare zetmeelaardappelen, exclusief de toeslagen. Daarvan bleef 770 euro over aan saldo.

Tabel 1 Opbrengsten, kosten en saldo (in euro per ha gewas, excl. BTW) van poot-, consumptie- en zetmeelaardappelen op akkerbouwbedrijven, 2004

	Fysieke opbrengst (ton/ha)	Opbrengst-prijs (euro/100 kg)	Geldopbrengst (euro/ha)	Toegerekende kosten (euro/ha)	Saldo (euro/ha)
<i>Pootaardappelen</i>					
gemiddeld	34,3	15,66	5.370	2.690	2.690
25% bedrijven met hoogste saldo	34,7	16,80	5.830	2.700	3.130
25% bedrijven met laagste saldo	25,2	15,75	3.970	2.740	1.230
<i>Consumptieaardappelen</i>					
gemiddeld	50,2	6,30	3.170	1.700	1.470
25% bedrijven met hoogste saldo	53,0	8,25	4.370	1.660	2.720
25% bedrijven met laagste saldo	45,4	2,99	1.360	1.770	-410
<i>Zetmeelaardappelen</i>					
gemiddeld	43,9	3,92	1.720	960	770
25% bedrijven met hoogste saldo	43,4	3,98	1.730	870	860
25% bedrijven met laagste saldo	44,1	3,69	1.630	1.120	510

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Granen

De saldi van granen liggen op een lager niveau dan die van de aardappelen. In absolute zin bleven bij tarwe en gerst ook de saldoverschillen (exclusief toeslagen) beperkt. Voor tarwe liggen de toegerekende kosten bij de bedrijven met hoge en lage saldi dicht bij elkaar, terwijl deze voor gerst wat meer uiteenlopen (tabel 2). De saldoverschillen worden vooral veroorzaakt door de hoogte van de fysieke opbrengsten en het al dan niet verkopen van stro. Zo zijn er bij de groep met een lager saldo nauwelijks bedrijven die stro verkopen. Stroverkopen zorgen gemiddeld voor een opbrengstverhoging van ongeveer 100 euro per ha.

Tabel 2 Opbrengsten, kosten en saldo (in euro per ha gewas, excl. BTW) van gerst en tarwe op akkerbouwbedrijven, 2004

	Fysieke opbrengst (ton/ha)	Opbrengst-prijs (euro/100 kg)	Geldopbrengst (euro/ha)	Toegerekende kosten (euro/ha)	Saldo (euro/ha)
<i>Tarwe</i>					
gemiddeld	9,2	9,98	1.060	410	640
25% bedrijven met hoogste saldo	10,1	10,55	1.250	420	820
25% bedrijven met laagste saldo	7,7	9,46	790	450	340
<i>Gerst</i>					
gemiddeld	6,1	10,86	720	310	400
25% bedrijven met hoogste saldo	6,9	10,82	860	240	620
25% bedrijven met laagste saldo	5,3	10,51	560	360	200

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Zaaiuien en suikerbieten

De uienprijzen waren in 2004 erg laag. Er zijn zelfs uien terug op het land gereden. Dit blijkt ook uit de saldoberekeningen. Gemiddeld bracht de teelt van uien op de akkerbouwbedrijven 1.500 euro per hectare aan saldo op. In de groep met het laagste saldo werd zelfs 1.500 euro per ha toegelegd op de uienteelt: de kosten waren hoger dan de opbrengsten (tabel 3). Toch waren er in 2004 ook bedrijven die wel een behoorlijk positief saldo wisten te behalen. Dit kwam met name doordat deze bedrijven hogere prijzen

wisten te krijgen, bijvoorbeeld via contractverkoop of huisverkoop, en voor een klein deel door hogere fysieke opbrengsten per hectare. In de suikerbietenenteelt lagen de kosten per ha voor de verschillende groepen bedrijven op ongeveer het zelfde niveau: ruim 500 euro per ha. De suikeropbrengst per hectare varieert van 10 ton bij de groep bedrijven met een laag saldo tot meer dan 12 ton bij die met een hoog saldo. Dit verschil in fysieke opbrengst vertaalt zich direct in hogere opbrengsten per hectare. Vanwege de marktordening is de prijs van suiker vooraf vastgesteld. Toch weten de bedrijven met een hoog saldo een hogere prijs te krijgen voor de bieten, dan de bedrijven met een laag saldo, doordat ze minder C-suiker produceren. C-suiker is suiker dat buiten het quotum geproduceerd wordt en waarvoor de wereldmarktprijs geldt en dus niet de hogere EU-prijs.

Tabel 3 Opbrengsten, kosten en saldo (in euro per ha, excl. BTW) van uien en suikerbieten op akkerbouwbedrijven, 2004

	Fysieke opbrengst (ton/ha)	Opbrengst-prijs (euro/100 kg)	Geldopbrengst (euro/ha)	Toegerekende kosten (euro/ha)	Saldo (euro/ha)
<i>Zaaiuien</i>					
gemiddeld	69,8	4,44	3.100	1.560	1.540
25% bedrijven met hoogste saldo	94,5	6,55	6.190	1.720	4.470
25% bedrijven met laagste saldo	67,2	0,15	100	1.620	-1.520
<i>Suikerbieten</i>					
gemiddeld	11,2	30,03	3.370	540	2.830
25% bedrijven met hoogste saldo	12,5	31,21	3.910	530	3.380
25% bedrijven met laagste saldo	10,0	28,68	2.880	550	2.330

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Conclusie

Er bestaan grote verschillen in saldo per gewas tussen bedrijven. In een jaar met een slechte prijsvorming komen bedrijven met contracten relatief goed uit de bus. Voor 2006 wordt een kleine oogst verwacht en daardoor hogere opbrengstprijsen. De bedrijven met contracten zullen daar niet veel van profiteren en de vrije telers alleen als hun oogstomvang niet al te veel tegenvalt.

Meer informatie:

Kijk op www.lei.wur.nl/NL/statistieken/Binternet voor opbrengsten, kosten en saldi van akkerbouwgewassen in de periode 1975-2004.